

Sygn. akt I ACa 240/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 sierpnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier
Sędziowie :	SA Zofia Kawińska-Szwed SA Elżbieta Karpeta (spr.)
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa P. D. (1) i A. D. (1)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 20 grudnia 2016 r., sygn. akt I C 233/16

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 4. w ten sposób, że powództwo A. D. (1) o zasądzenie kwoty 70 000 zł wraz z odsetkami oddala,

b) w punkcie 7. o tyle, że zasądzoną nim kwotę 25 000 zł obniża do kwoty 21 500 (dwudziestu jeden tysięcy pięciuset) złotych;

2) oddala apelację w pozostałej części;

3) zasądza od pozwanego na rzecz powoda P. D. (1) 4 050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;

4) zasądza od powódki A. D. (1) na rzecz pozwanego 7 550 (siedem tysięcy pięćset pięćdziesiąt) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Elżbieta Karpeta	SSA Roman Sugier	SSA Zofia Kawińska-Szwed
----------------------	------------------	--------------------------

Sygn. akt I ACa 240/17

UZASADNIENIE

Powodowie P. D. (1) i A. D. (1) domagali się zasądzenia od (...) Spółki Akcyjnej w W. na ich rzecz po 150 000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć każdego z rodziców z ustawowymi odsetkami od 14 kwietnia 2015 roku, kwot po 200 000 zł na rzecz każdego z powodów tytułem pogorszenia sytuacji życiowej z ustawowymi odsetkami od 14 kwietnia 2014 roku, kwoty 1 000 zł tytułem renty alimentacyjnej na rzecz każdego z powodów od grudnia 2011 roku do zakończenia nauki, a także o zwrot kosztów procesu. Uzasadnieniem żądań była odpowiedzialność pozwanego za skutki wypadku lotniczego z dnia 13 listopada 2011 roku, w którym śmierć ponieśli rodzice powodów.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa wskazując, że w toku postępowania likwidacyjnego wypłacił na rzecz powodów pewne kwoty i zakwestionował możliwość przyznania dalszych świadczeń

Sąd Okręgowy w Katowicach poczynił następujące ustalenia.

Dnia 13 listopada 2011 roku doszło do wypadku lotniczego. W lesie w okolicy T. rozbił się samolot, którym podróżowali rodzice powodów: M. D. i J. D.. Poneśli oni śmierć na miejscu.

U pozwanego była zawarta polisa ubezpieczeniowa OC użytkowników statków powietrznych, która obejmowała następstwa nieszczęśliwych wypadków.

W dniu zdarzenia powód był studentem (...) roku studiów dziennych. Powódka była niepełnoletnia, uczyła się w (...) klasie Liceum (...) w M.. Sytuacja powodów zmieniła się dramatycznie, zostali sierotami zupełnymi. Pomiędzy zmarłymi rodzicami, a dziećmi istniały bardzo silne więzi emocjonalne, dlatego po nagłej śmierci rodziców u powodów powstało nie do opisanego poczucie żalu i smutku. Doznali utraty poczucia bezpieczeństwa. Powódka od początku korzystała z pomocy psychologa. Później była zmuszona do podjęcia leczenia psychiatrycznego.

Rodzice powodów osiągnęli znaczny stopień zamożności. Mieli dom, nieruchomości, także zabudowane, J. D. budował dom w Ł.. Ojciec powodów był założycielem spółki (...) i jednocześnie jej (...). Wiele zleceń i zamówień było opartych o jego wiedzę i doświadczenie. M. D. była zatrudniona w dziale handlowym spółki. Zajmowała się sprawami bieżącymi i działalnością na rynku zagranicznym. W okresie od 2007 roku rodzice powodów, którzy byli (...) spółki (...) uzyskiwali wysokie dywidendy.

Śmierć rodziców powodów odbiła się na spółce. J. D. - ojciec powodów był uważany za mózg firmy. Powód P. D. (1) wybrał kierunek studiów na politechnice, aby w przyszłości kontynuować działalność ojca. Czasami bywał w firmie, ojciec dzielił się z nim doświadczeniem. Po śmierci rodziców powodowie odziedziczyli cały majątek, w tym udziały w bardzo dobrze prosperującej spółce (...). Powodowi brakuje jednak wiedzy i doświadczenia, by mógł samodzielnie prowadzić spółkę i jej przedsiębiorstwo. Po krótkim okresie zastoju spowodowanego śmiercią rodziców powodów spółka przynosi zyski. Za 2016 rok spodziewane były zyski około 100 000 zł. Według księgowej spółki gdyby żył ojciec powodów, byłoby o 50 % lepiej. W roku 2014 dywidend nie było, bo pieniądze musiały zostać dla bezpieczeństwa firmy. W roku 2015 dywidendy wyniosły 200 000 zł.

Na podstawie opinii (...) biegłego lekarza W. F. ustalił Sąd Okręgowy, że u powódki rozpoznano zaburzenia depresyjne, które były leczone, doszło do zadawalającej poprawy stanu zdrowia i dlatego powódka nie kontynuuje leczenia. Przyczyną dekompensacji stanu zdrowia psychicznego były następstwa emocjonalne związane z tragiczną śmiercią rodziców. Dopiero po roku pojawiły się objawy. apatia awolicja, płaczliwość, pogorszenie koncentracji, zaburzenia snu, napady leku...

Powód P. D. (2) zgłaszał się do psychologa, psychiatry z powodu objawów o charakterze depresyjnym apatia, anhedonia, awolucja, stany napięcia, lęku, niepokoju, zaburzenia snu, myśli rezygnacyjne. Przyczyną była nagła i niespodziewana śmierć rodziców i liczne skomplikowane sprawy związane z wypadkiem. Pogorszenie stanu psychicznego nastąpiło na przełomie 2014 i 2015 roku. W tym roku nastąpiła poprawa stanu zdrowia psychicznego powoda.

Powód zerwał wszelkie kontakty z przyjaciółmi, próbował płaci rachunki, robić zakupy, ale nie radził sobie. Ukończył studia na politechnice na kierunku (...). Nie czuł się jednak na siłach aby pracować w firmie ojca, podjął pracę w obcej firmie w C..

Powódka studiuje (...), w trakcie procesu była na wymianie studenckiej w S..

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy stwierdził, że roszczenie powodów opiera się w zakresie zadośćuczynienia o art. 446 § 4 kc, a odnośnie odszkodowania o art. 446 § 3 kc. Odpowiedzialność pozwanego co do zasady nie była kwestionowana i ma podstawę prawną w art. 805 kc, 822 kc.

Przy ocenie wysokości należnego zadośćuczynienia Sąd miał na względzie zakres tragedii, cierpień, zmianę sytuacji życiowej powodów, która dokonała się w sposób nagły, gdy z uwagi na swój wiek, stałą opiekę rodziców nie byli na to przygotowani oraz także opinię biegłego z zakresu psychiatrii wydaną w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy uznał, iż określona przez powodów kwota łączna 360 000 zł zadośćuczynienia za oboje rodziców dla każdego z powodów jest jednak nadmierna. Za adekwatną uznał Sąd kwotę po 120 000 zł za każdego z rodziców. Ból i cierpienie niewątpliwie było ogromne, lecz nie można uznać, iż na wysokość bólu i cierpienia po stracie najbliższej osoby może mieć wpływ status materialny zmarłego. Cierpienie jest niemierzalne, lecz przy ustalaniu należnego zadośćuczynienia zwraca się uwagę na konieczność zachowania niezbędnej równowagi między kompensacyjną funkcją zadośćuczynienia, a koniecznością uwzględnienia materialnego poziomu życia i dochodów społeczeństwa. Powodowie otrzymali już po 30 000 zł zadośćuczynienia za każdego z rodziców, zatem zdaniem Sądu, skoro do ustalonej należnej kwoty brakuje po 90 000 zł Sąd zasądził dodatkowo dla każdego z powodów kwotę po 180 000 zł (2 razy 90 000 zł).

Powodowie domagali się również odszkodowania, które wiąże się z materialnym pogorszeniem sytuacji życiowej w szerokim zakresie. Roszczenie to ma podstawę prawną w art. 446 § 3 kc. Przy rozpoznaniu tego roszczenia Sąd Okręgowy wziął pod uwagę wysoki status materialny rodziców powodów i fakt, iż powodowie odziedziczyli po rodzicach bardzo duży majątek. Zatem sytuacja materialna powodów po śmierci rodziców zmieniła się radykalnie, ponieważ stali się właścicielami dużego majątku.

O pogorszeniu sytuacji materialnej na dzień dzisiejszy nie może być mowy. Zdaniem Sądu Okręgowego pogorszenie sytuacji życiowej ma uwzględniać wpływ śmierci nie tylko na sytuację materialną, ale pogorszenie sytuacji życiowej w sensie ogólnym w wyniku utraty najbliższej osoby. U powodów niewątpliwie do pogorszenia sytuacji życiowej doszło. Chodzi o pogorszenie sytuacji życiowej w szerokim zakresie, także odnośnie możliwości aktywizacji zawodowej i społecznej. Powodowie nie potrafili sobie radzić bez rodziców. Wycofywali się z życia. Dla oceny stopnia pogorszenia sytuacji życiowej ma znaczenie możliwość uzyskiwania wsparcia w życiu od bliskiej osoby. Tego wsparcia zabraknie im przez najbliższych wiele lat kiedy będą musieli podejmować najważniejsze decyzje. Przy rodzicach i dobrze funkcjonującej firmie majątek mógłby rosnąć.

Sąd Okręgowy uznał zatem, iż żądanie w zakresie po 35 000 zł odszkodowania za każdego z rodziców, łącznie po 70 000 zł dla każdego z powodów, mogą odzwierciedlać pogorszenie ich sytuacji życiowej w sensie niematerialnym, a także odzwierciedlać ewentualnie przejściowy brak należytego zarządzania w firmie i zaangażowania rodziców w sprawy firmy, obniżenie dochodów.

Z tych wszystkich przyczyn Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę po 180 000 zł tytułem zadośćuczynienia i po 70 000 zł tytułem odszkodowania, a pozostałą część roszczenia oddalił.

Odsetki ustawowe Sąd zasądził biorąc pod uwagę to kiedy powód wzywał pozwanego do zapłaty (art. 455 kc, wnioski w postępowaniu przesądowym z dnia 13 lutego 2015 roku k. 95-100 akt).

Wobec cofnięcia roszczenia o rentę alimentacyjną Sąd w tym zakresie postępowanie umorzył (art. 355 kpc).

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc biorąc pod uwagę wynik procesu. Powodowie wygrali proces w około połowie (48,82 %). Koszty zastępstwa procesowego dlatego pomiędzy stronami zostały zniesione.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w części zasądzającej na rzecz powodów odszkodowanie w wysokości po 70 000 zł. na rzecz każdego z nich oraz w części orzekającej o kosztach procesu.

Zarzucał pozwany naruszenie prawa materialnego, a to art. 446 § 3 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powodom uzasadnione jest przyznanie stosownego odszkodowania. W uzasadnieniu apelacji pozwany zarzucał, że Sąd okręgowy nie wskazał w żaden sposób, aby następstwa utraty rodziców przełożyły się już lub mogły przełożyć się w przeszłości na sytuację życiową powodów rozpatrywaną w wymiarze ekonomicznym. .

Wniósł pozwany o zmianę wyroku przez oddalenie powództwa w zaskarżonej części z odpowiednią korektą orzeczenia o kosztach procesu, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Wniósł również o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu,

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zarzut apelacji sprowadzający się do kwestionowania poprawności oceny Sądu Okręgowego, że sytuacja życiowa powodów uległa znacznemu pogorszeniu wskutek śmierci rodziców w dniu 13 listopada 2011r. okazał się częściowo zasadny w odniesieniu do sytuacji powódki A. D. (1). W ocenie Sądu Apelacyjnego powódka nie wykazała przesłanki przyznania jej odszkodowania w kwocie na podstawie art., 446 § 3 k.c. Rację ma apelujący, gdy zarzuca, że Sąd Okręgowy zasądzenie kwoty 70 000 zł. na rzecz powódki uzasadnił w sposób nieprzekonujący , powołując się ogólnikowo na aspekt „możliwości aktywizacji zawodowej i społecznej”. Nie uzasadnił również Sąd Okręgowy swej oceny, że „powodowie nie potrafili sobie radzić bez rodziców” . Podkreślić należy, że w sytuacji gdy Kodeks cywilny wyraźnie przewiduje instytucję zadośćuczynienia za krzywdę niemajątkową, odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej odnosić się musi do aspektów majątkowych. Przepis ten stoi na straży prawa osoby bliskiej do utrzymania poziomu życia zbliżonego do dotychczasowego pomimo śmierci osoby przyczyniającej się do zaspokajania potrzeb materialnych osoby bliskiej, bądź z powodu umniejszenia własnych zdolności zarobkowania na skutek szoku wywołanego śmiercią członka rodziny. Taki aspekt pogorszenia sytuacji życiowej powódki, która w chwili śmierci rodziców była uczennicą II klasy liceum ogólnokształcącego nie sposób odnaleźć w materiale dowodowym.

Przypomnieć również należy, że to na powódce ciążył ciężar wykazania, że zaktualizowały się przesłanki uzasadniające przyznanie odszkodowania. W zakresie żądania odszkodowania, powódka temu ciężarowi nie sprostała.

Z tych względów apelacja pozwanego w części zasądzającej odszkodowanie na rzecz powódki A. D. (2) w wysokości 70 000 zł. podlegała uwzględnieniu na mocy art. 386 § 1 k.p.c. przez zmianę zaskarżonego orzeczenia w tym zakresie i oddalenie powództwa. Stosownej korekcie podlegało także orzeczenie o kosztach zasądzonych na rzecz powodów w punkcie 7 wyroku, w którym Sąd Okręgowy orzekł o zwrocie na rzecz powodów od pozwanego poniesionych przez nich kosztów sądowych w wysokości opłat sądowych w wysokości uwzględnionych roszczeń. Kwota ta podlegała zatem obniżeniu o kwotę 3500 zł. stanowiącą wysokość należnej od 70 000 zł. opłaty od pozwu.

Brak było podstaw do uwzględnienia apelacji w odniesieniu do powoda P. D. (2). Ustalenia Sądu Okręgowego, niekwestionowane w apelacji i stanowiące tym samym podstawę oceny poprawności zastosowania prawa materialnego, czyli art. 446 § 3 k.c. wskazują, że powód P. D. (2) w chwili śmierci rodziców był studentem politechniki na kierunku (...). Kierunek ten został wybrany w związku z perspektywami zatrudnienia w spółce prowadzonej przez rodziców. Powód rozpoczął przygotowania do podjęcia pracy i działalności w tej spółce opierając swe plany zawodowe na pomocy ojca w zdobyciu niezbędnego doświadczenia nie tylko w pracy zawodowej ale także w prowadzeniu dobrze

prosperującej firmy, której sukces w dużej mierze uzależniony był od znajomości reguł rynkowych rządzących tym profilem działalności gospodarczej. Przedwczesna śmierć rodziców uniemożliwiła powodowi zdobycie umiejętności niezbędnych do prowadzenia tej działalności i zniweczyła plany zawodowe powoda. O słuszności tego wniosku świadczy dokonana przez powoda zmiana kierunku aktywności zawodowej. W tym zakresie zatem ekonomiczny aspekt utraty wsparcia rodziców jawi się jako oczywisty.

Apelacja pozwanego w zakresie uwzględnionego na rzecz powoda roszczenia podlegała oddaleniu jako bezzasadna na mocy art. 385 k.p.c.

Konsekwencją omówionych rozstrzygnięć Sądu Apelacyjnego są orzeczenia o kosztach tego postępowania. Ich podstawę prawną stanowi przepis art. 98 § 1 k.p.c., na mocy którego zasądzono na rzecz pozwanego od powódki przegrywającej etap postępowania apelacyjnego koszty tego postępowania w wysokości poniesionej opłaty od apelacji (3500 zł.) oraz wynagrodzenia pełnomocnika pozwanego będącego radcą prawnym (4050 zł. - § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 - Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych

z dnia 22 października 2015 r. Dz.U. z 2015 r. poz. 1804 z późn. zm.).

Natomiast od przegrywającego etap postępowania apelacyjnego pozwanego narzecz wygrywającego powoda P. D. (2) zasądzono koszty wynagrodzenia jego pełnomocnika w wysokości wynikającej z § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015r. poz. 1800 z późn. zm.)

SSA Elżbieta Karpeta SSA Roman Sugier SSA Zofia Kawińska - Szwed